

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 918948/7

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב יוסף יגודה — אב"ד, הרב ישראל דב רוזנטל, הרב סיני לוי

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד שרין סולן)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד טל זלץ)

הנדון: פירעון כתובה על ידי זכויות סוציאליות עתידות

פסק דין

רקע

בפסק דין שניתן על ידי בית הדין ביום י"א באב התשע"ו (15.8.2016) חויב האיש בתשלום הכתובה בסך 180,000 ש"ח. קודם לכן, במסגרת איזון המשאבים, נקבע כי על הבעל להעביר לאישה זכויות סוציאליות בהיקף כולל של למעלה מ-100,000 ש"ח.

מוסכם על הצדדים, וכפי שהבהיר בית הדין, שאין לחייב את האיש בחיוב כתובה ובנוסף לכך להעביר זכויות שלו לאישה במסגרת איזון המשאבים.

אלא שלטענת האיש הוא רשאי להעביר את הזכויות הנ"ל בהתאם לחוות דעתו של רואה החשבון ופסיקת בית הדין, ורק להוסיף עליהם את ההשלמה לסכום של 180,000 ש"ח, ואילו האישה מבקשת לקבל את מלא כתובתה באופן מידי, ולוותר על העברת הזכויות.

בפסק הדין הנוכח נכתב:

האיש מבקש להפחית מסכום הכתובה בשל זכויות פנסיוניות שמגיעות מחמת האיזון, ולפי העיקרון המקובל שאין זוכים גם בכתובה ובנוסף באיזון משאבים.

לאור העובדה שחיוב הכתובה הוא חיוב לתשלום מידי ואילו הזכויות הן עתידיות בלבד, הדרך המתאימה למניעת חיוב כפול הוא חיוב מלא בכתובה לתשלום מידי, וביטול החיוב להעברת זכויות פנסיוניות.

האיש ביקש בסיכומיו לאפשר לו למצות טענותיו בעניין באופן מלא. השאלה היא משפטית, ועל כן מיצוי הטענות יהיה על ידי סיכומים.

מבוקש מן הצדדים להתמקד בטענות הלכתיות משפטיות, ולהמעיט בטענות בדבר מצבם הכלכלי של הצדדים. מקומן של טענות כאלה במסגרת בקשה לפריסת תשלומים שהיא בקשה אחרת.

אכן, הצדדים הגישו סיכומים ובעקבות הסיכומים בא פסק דין זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תמצית טענות הצדדים

לטענת האישה היא זכאית לקבל את כתובתה באופן מידי ואילו הזכויות הסוציאליות הן זכויות עתידיות ולפיכך לא ניתן לקזזן נגד חיוב הכתובה המידי.

לטענת האיש ביחס לרוב הכסף (כ־85%) אין מדובר בזכויות עתידיות, וזאת לאור המצב החוקי החדש, שבו העברת הזכויות אינן בדרך של חיוב האיש לשלם לאישה את הזכויות בעתיד, אלא העברת הזכויות נעשית באופן מידי והן נרשמות על שם האישה. לפיכך, בנדון דידן, יירשמו על שם האישה כיום סכום של כ־82,955 ש"ח, ונמצא שהיא נפרעה את הסכומים הרשומים על שמה. הנתבע מודע לכך שאם תבקש לממש את הסכומים תידרש לשלם מס בשיעור של 35% אך נושא זה לטענתו אינו מן העניין כיוון שסוף סוף הסכום שהועבר לאישה הוא הסכום המלא כאמור.

לטענתו, אף אם לדעת בית הדין יש לראות את הזכויות הסוציאליות כזכויות עתידיות, קמה לאיש זכות קיזוז. שכן, בית הדין קבע בפסק דין חלוט שלא ניתן לחייב את האיש לפירעון מידי של הזכויות ("האפשרות הראשונה" בחוות הדעת), ויש לקבל את דרישת הבעל להעברת זכויות בדרך של רישום ותשלום בעת מימוש הזכויות ("האפשרות השנייה" בחוות הדעת). הניסיון לדרוש תשלום מידי של כל סכום הכתובה, כמוהו כניסיון לערער או לבטל את פסק הדין.

עוד טוען האיש כי זיכוי האישה במלוא כתובתה, הרי הוא כזיכוי בכפל זכויות. כמו כן, אין זה צודק לדרוש מן הבעל לשלם לאישה באופן מידי ובמזומן, כספים שהאיש יקבל רק בעוד כשלושים שנה. בא כוח הבעל הצביע על כך שזכות הקיזוז מוכרת במשפט האזרחי בסעיף 53 לחוק החוזים (חלק כללי). באחרונה הוסיף האיש לטעון כי עד אשר תממש האישה בפועל את הזכויות שבקרנות הפנסיה הכספים יישאו פירות.

תשובות האישה לטענות הן בעיקרן שמימוש הכספים באופן מידי תגרע מן הסכומים 35% מס הכנסה ואין הצדקה להפסיד את האישה בסכום זה. היא זכאית למימוש כספי הכתובה באופן מידי. לא מדובר על "כפל זכויות" כיוון שעם תשלום הכתובה מותרת ומוחלת האישה על הזכויות שמגיעות לה מכוח איזון המשאבים. אין מדובר על ביטול פסק דין חלוט, אלא על מצב בו אין מקום לממש את הפסק החלוט.

דיון והכרעה

אין כפל זכויות, אך יש זכות מלאה לכתובה.

הגישה הכללית המקובלת בבתי הדין היא שאין זכאות גם למלוא סכום הכתובה וגם להעברת זכויות מהבעל לאשתו (ראו בפסק הדין של הרה"ג אוריאל לביא, אב"ד ירושלים, בספרו עטרת דבורה חלק א סימן מז, וראו פסק דינו של הרה"ג אליהו הישריק בתיק 838835/8 – בית הדין תל אביב, ובפסק דין בתיק 593163/2 – בית הדין טבריה שנכתב על ידי הרה"ג אוריאל לביא ובו מענה נוסף לעמדתו של הרה"ג אליהו הישריק). גישה זו מתבארת בשתי דרכים עיקריות: 'אומדנא בהתחייבות' ו'זכות קיזוז'.

אפשרות להסבר העיקרון הוא אומדן דעתו של הבעל המתחייב בכתובה, שמעולם לא התכוון להתחייב בכפליים – להתחייב אף בכתובה בנוסף להעברת זכויות. הסבר זה עולה בקנה אחד אף עם הגישה ההלכתית שעל פיה יש תוקף הלכתי לאמור בחוק יחסי ממון וזאת לאור המנהג (ראו בעניין זה פסק דינו של הרה"ג אוריאל ינאי בתיק 764411/1 – בית הדין נתניה). ניתן לנסח את

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדברים גם ביחס לזכות לאיזון משאבים: הבעל, בעת שהתחייב בקניין בפני בית הדין לחלוק את הזכויות בהתאם לחוק יחסי ממון או אם נאמר שבעת הנישואין התחייב באיזון משאבים על פי המנהג, לא התכוון להתחייב בהעברת מחצית זכויותיו העודפות בנוסף לתשלום כתובה.

זכות הקיזוז מבוססת על ההנחה שעל פי ההלכה אין זכות לאישה לקבל את מחצית זכויות הבעל. לכן לאור העובדה שהאישה מקבלת זכויות אלו, זכות הבעל לדרוש קיזוז הסכומים שקיבלה מחובו כלפיה על פי ההלכה – חוב הכתובה.

בנדון דידן, על פי האמור בפרוטוקול הדיון בתאריך ג' בכסלו התשע"ה (25.11.2014): "הצדדים הקנו בקניין סודר [=בהתאם למה שייפסק ובכלל זה התירון] לבית הדין על פי שיקול דעת רחב, לדון בתביעת הכתובה וחלוקת איזון המשאבים." דרך זו של קבלת קניין מקובלת בהרכבים רבים של בית הדין, והגישה העיקרית היא שקבלת הקניין מסלקת כל ספק הלכתי בנוגע לאפשרות בית הדין לחייב על פי חוק איזון משאבים.

במקרה בו ישנן החלטות שיפוטיות לחיוב כתובה ואף לחיוב של העברת זכויות מן הבעל לאישה במסגרת איזון המשאבים, ובהנחה שאין כפל זכויות כאמור – עולה השאלה איזה חוב קודם. ההשלכה המעשית של השאלה היא במצב בו דורש הבעל לקיים את איזון המשאבים בדרך של רישום זכויות על שם האישה שמשמען אפשרות למימוש עתידי בלבד, האם תוכל האישה לדרוש קיום חוב הכתובה בדרך של תשלום מידי כפי זכותה מכוח דיני הכתובה.

בשאלה זו, עמדת בית הדין היא שאין ספק שזכותה של האישה לתבוע מימוש הכתובה כפי דיני הכתובה. אמנם אומדן הדעת הוא שאין היא זכאית לכפל זכויות ויש לראות את הזכויות כזכויות מקבילות, אך אין כל סברה לומר שהתוצאה תהיה שהאישה תקבל פחות מאחת הזכויות – פחות מזכות הכתובה. כיוון שמימוש מידי הוא זכות מזכויות הכתובה, אין כל סברה לומר שלא תזכה לפחות בכתובה באופן מלא. ברור הדבר שגם הקניין בפני בית הדין לדון על פי חוק יחסי ממון – אף שנעשה מתוך מודעות שאין כפל זכויות – לא בא להפחית מדין הכתובה.

אין בדברים ביטול של פסק הדין לאיזון משאבים

בניגוד לטענת האיש, אין בקביעה שיש לחייב בתשלום הכתובה ולא לממש את חיוב העברת הזכויות כל ביטול של פסק דין קודם, אלא שעתה – לאחר חיוב האיש בכתובה ובכפוף לקיום החיוב – יש לבטל את חיוב האיש בהעברת הזכויות שכן 'בכלל מאתיים מנה'.

תשלום הכתובה באמצעות העברת הזכויות

אי אפשר לראות ברישום חלק מקופת הפנסיה על שם האישה, תשלום כל הסכום הרשום בה לאישה. ניתן לדמות רישום כזה לתשלום בחובות שיש לצד ג' כלפי הבעל (בדומה לגביית שטרות), ובאופן מדויק יותר יש לדמות זאת למצב שבו הבעל יורה לצד ג' להתחייב לאישה סכום כסף מסוים.

לכאורה יכול הבעל לטעון שכיוון שאין לו כספים נזילים הוא זכאי לפרוע את חובת תשלום הכתובה לא רק בכסף שאינו ברשותו אלא אף בנכסים – כמבואר בשולחן ערוך (חושן משפט סימן קא סעיף ב): "אם אין לו מעות – אינו צריך למכור כדי ליתן לו מעות, אלא נותן לו ממה שיש לו".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לפיכך, הרי הוא מבקש לשלם בזכויותיו, דהיינו בחובות קרן הפנסיה כלפיו, בכך שהופך אותן לחוב של קרן הפנסיה כלפי האישה – דבר שהוא שווה כסף.

(לגבי פירעון בשטרי חוב – ראו שם בסעיף ה בשולחן ערוך וברמ"א וכדלהלן. וביחס לפירעון כתובה באמצעות שטרי חוב – ראו תומים סימן קא ס"ק ד, בהתייחס לאמור ברמ"א שם בסעיף ה).

אף שיש מקום לקבל טענה זו, מכל מקום יש לקבוע מהו השווי שבו יזוכה הבעל תמורת העברת הזכויות. על פי ההלכה יש להעריך את שווי הנכס המועבר לפי שווי למימוש מידי או תוך פרק זמן סביר, וכך נפסק בשולחן ערוך (חושן משפט סימן קא סעיף ט):

כל מה שייתן לו, מקרקעי או מטלטלין, יישומו לו כפי מה שיוכל למכרם מיד, אפילו בביתו, לפי השעה ולפי הזמן, ולא שיצטרך לחזור למוכרו בעיירות ובשוקים או לעכבו עד שימצאו לו קונים או שיתייקר, דאם כן נעלת דלת בפני לווים.

ובסמ"ע (שם ס"ק יב) מבואר שאין מדובר דווקא על מכירה מיידית ממש אלא תוך זמן סביר.

עיקרון שומת הנכס מופיע (שם בסעיף ה) אף ביחס לפירעון באמצעות חובות הלווה: "אם יש הלווה שטרי חובות על אחרים יכול להגבותם לו ויישומו אותם כפי מה שהוא הלווה אם הוא אלם וכפי מה שהם נכסיו."

לפיכך אין להעריך את העברת הזכויות על שם האישה לפי הסכום הנקוב בקופת הקרן, אלא לפי שווי הזכויות למכירה או אפשרות מימוש הכסף באופן מידי.

כסף הנמצא בקרן פנסיה (חלק התגמולים) אפשר לממש באופן מידי אך בכפוף לתשלום מס הכנסה בשיעור של 35%. לפיכך נראה שיש להעריך שווייה של קרן פנסיה לצורך פירעון חוב מידי, לפי הסכום הרשום בה בניכוי של 35%.

אמנם לכאורה אפשר היה להעריך את שווי הקרן לפי אפשרות למכרה לצד ג' ולטעון שצד ג' שאינו בהול על כספים מידיים יקנה את זכויות הפנסיה במחיר הגבוה מ-65% מערכן הנקוב. אך למעשה אפשרות מכירה לצד ג' אינה מעשית, כיוון שאי אפשר לרשום את הזכויות על שם צד ג' כלשהו וזכויות אלו אינן סחירות. הדעת נותנת שאף אדם שקול לא ישלם סכום משמעותי עבור חוזה להעברת תשלומי פנסיה עתידיים כל עוד לא ניתן לרושם על שם הקונה, בוודאי כאשר מדובר על זכויות שיבואו לידי מימוש רק בעוד עשרות שנים.

לסיכום, באופן עקרוני הבעל רשאי לפרוע את הכתובה בדרך של העברת הזכויות לפי השווי למימוש הזכויות באופן מידי. אמנם, כפי שיוסבר להלן, הדבר אינו מעשי.

שווי הזכויות בנדון דידן למימוש מידי

בדו"ח רואה חשבון לאיזון משאבים כדבר שבשגרה, מוצעות שתי דרכים למימוש חוות הדעת ואיזון הזכויות. הדרך האחת היא בדרך של תשלום חלקו של בן הזוג בעת מימוש הזכויות בפועל, והיא כוללת רישום הדדי של מחצית הזכויות שמתקופת הנישואין על שם בן הזוג השני. הדרך השנייה היא בדרך של תשלום מידי של בן הזוג לו זכויות עודפות לפי תחשיב של רואה החשבון. בית הדין מציין בפני הצדדים שבחוות הדעת כפי שנמסרה לצדדים, באפשרות של תשלום מידי, הופחתו 35% במסגרת שערך זכויות התגמולים. בשערך חלק הפיצויים לא נעשתה כל הפחתה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המצב החוקי הוא שלאחר רישום זכויות על שם האישה, היא יכולה לממש את הזכויות בניכוי של 35%, וזאת בהתייחס לחלק התגמולים. את חלק הפיצויים אי אפשר למשוך במהלך תקופת העבודה אף בניכוי מס, והאישה תזכה בו רק לאחר פרישה ממקום העבודה (וזאת בשל העובדה שהפרשות לפיצויים אינן בבעלות הבעל וישנם מצבים שבהם לא יזכה להם אף בתום תקופת העבודה). אמנם בעת פרישה ממקום העבודה הנוכחי, אף בטרם ההגעה לגיל הפרישה, אפשר לקבל את מרכיב הפיצויים ללא ניכוי מס. כמו כן, לא ניתן להפריד בין חלק התגמולים לחלק הפיצויים, ואי אפשר לרשום את רק את חלק התגמולים (שניתן למימוש מיד) על שם האישה. הבעל יכול אף הוא לממש את חלק התגמולים שבבעלותו בניכוי מס של 35%, אלא שכל עוד מדובר בזכויות מן המעסיק הנוכחי, יש לקבל אישור המעסיק לכך.

לפיכך, באופן עקרוני, הבעל זכאי לדרוש העברת הזכויות על שם האישה וזיכוי לעניין הכתובה ב-65% מהסכומים הנקובים בחוות הדעת בחלק התגמולים. זאת, לאור העובדה שזהו למעשה תשלום בשווה כסף שניתן למימוש מיד. אך לאור העובדה שמרכיב הפיצויים לא ניתן למימוש מיד, ולהערכת בית הדין אין לו שווי משמעותי למכירה לצד ג'. לפיכך, עבור זכויות אלו לא יזוכה הבעל בעת תשלום הכתובה. התוצאה היא שבדרך זו יירשמו על שם האישה זכויות שאינן מגיעות לה.

נמצא שבהיבט המעשי, אין סבירות לשלם את הכתובה בדרך של העברת זכויות, שכן את חלקן אי אפשר לממש כיום. אכן אם יחפוץ הבעל יוכל לממש את זכויותיו בקרן התגמולים בניכוי מס לצורך תשלום הכתובה לאישה בכפוף לאישור המעסיק, אך הדבר אינו נוגע לאישה כלל.

החלטה

א. האיש חייב בתשלום מלוא הכתובה בסך של 180,000 ש"ח והוא לא יוכל לבצע תשלום זה בדרך של העברת הזכויות.

ב. בכפוף לתשלום הסכום הנזכר בפועל, הבעל אינו חייב בהעברת זכויות כלשהן לאישה מכוח איזון המשאבים, והוא פטור מהוראות שנקבעו בפסק הדין שנחתם ביום ל' בניסן התשע"ה (19.4.2015).

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ה' במרחשוון התשע"ז (6.11.2016).

הרב סיני לוי

הרב ישראל דב רוזנטל

הרב יוסף יגודה — אב"ד